

Radiografia literària del 2011

Repàs a l'activitat literària sabadellenca més valorada de l'any i de com pot ser interpretada i encabida en el context que l'envolta

DAVID MADUEÑO SENTÍS

El 2011 serà tristament recordat per l'any de la crisi aguditzada i les grans retallades economicosocials que han hagut de dur a terme les administracions. La sanitat, sense anar gaire lluny, un dels valors fonamentals de l'estat del benestar al nostre país, no passa per un bon moment de salut. Encara és l'hora que la literatura digereixi totes aquestes batzegades de la realitat i ens ofereixi textos que hi reflexionin, perquè de ben segur que els canvis dels propers anys acabaran reflectint-se en l'univers literari; ja ha passat al llarg de la història que molts autors han provat de buscar sentit a la realitat sobre el paper. El problema és que la realitat sol anar molt més ràpida que la literatura, ja que aquesta és una producció humana lligada al repòs i la reflexió, elements sense els quals no pot sortir una bona obra en què es mantingui un equilibri entre forma i contingut. El fet que avui en dia es produeixin textos d'una gran qualitat que barregen subgèneres i fins i tot gèneres no implica que s'hagi acabat d'esborrar la línia que separa l'assaig o el periodisme de la literatura, i així els autors i les autores de pura raça encara es distingeixen per la persecució d'un estil personal i intransferible.

Tota aquesta argumentació ve a tomb d'una forma una mica esbiaixada però molt més evident del que es pugui pensar. Abans citàvem la sanitat com un dels valors en perill, i a Sabadell hospital i literatura mantenen un lligam insòlitàment proper. Des del 1998, la corporació sanitària que dirigeix l'hospital Taulí de Sabadell convoca un premi poètic de categoria, el Premi Parc Taulí, que han guanyat bons autors com Carles Camps Mundó, Ricard Ripoll o Josep Maria Sala-Valldaura. L'edició del 2010 va premiar l'autor local Roc Casagran, i la d'enguany no arriba a temps de ser inclosa en aquest article, però és evident que el manteniment d'aquesta convocatòria segueix situant Sabadell en el mapa literari català. La crisi, però, podria fer desaparèixer aquest i altres premis que, malgrat el prestigi i la protecció d'una activitat que atorga a la societat valors immaterials, emparen amb els seus diners activitats que passen a un segon pla davant necessitats més immediates. Un debat molt vàlid, però que no té cabuda en aquestes pàgines, és si les retallades que s'estan fent són les adequades. En tot cas, la literatura esdevé un valor de reflexió i creativitat aparentment intangible, prescindible per a molts en èpoques de bonança però que aporta un segell social de prestigi; en canvi, en èpoques com la que vivim, la seva reflexió esdevé molesta, i el segell de prestigi se sacrifica en benefici d'una demostració de sensibilització social. Haurem de veure si tot això ha afectat (i com) la producció literària sabadellenca durant aquest any traspasat. Fem una radiografia al panorama d'autors nascuts a Sabadell i ens adonarem que, malgrat les diferències estètiques i estilístiques, són

propostes que ja es fan ressò de determinades posicions davant la realitat que ens envolta.

La prosa de cada dia

Roc Casagran (1980), a qui esmentàvem com a guanyador del Premi Parc Taulí del 2010, alterna vers i prosa amb força naturalitat, adaptant els seus interessos temàtics a cadascun dels gèneres. Com a individu més enllà de l'autor, sempre ha destacat per promoure i defensar uns valors políticsocials alternatius, crítics amb la societat de consum i solidaris amb els desfavorits. Com a autor, va formar part durant anys del grup i la revista *Ordint la trama*, al voltant dels quals s'hi aplegava una reunió de joves sabadellencs que coincidien en unes actituds i idees en el món de l'art i de la societat trencadores. Després del bateig de foc literari en el camp de la poesia, fa dos anys es va passar a la prosa amb una novel·la, *Austràlia*, on explorava a través dels seus personatges les possibilitats de trobar esclatxes de desenvolupament personal al marge de la societat globalitzada i de consum. Aquest 2011 ha tornat amb *Un ós panda al pas zebra* (Columna), que rebla en el plantejament però a partir de contraposar dos personatges que pertanyen a mons oposats, una jove occidental i un jove gambià. Tots dos troben en la fugida endavant, malgrat les incerteses, una sortida. Casagran seria l'exemple de com la prosa s'implica en un retrat social de denúncia i reflexió sobre alternatives possibles, o si més no de presa de posició personal.

En canvi, Lluïsa Forrellad (1927) pertany a la generació de la Guerra Civil i la postguerra. Després de més de cinquanta anys de silenci, i havent guanyat el 1953 el Premi Nadal amb la novel·la *En capella*, els darrers temps Forrellad ha tornat al món editorial per anar publicant una sèrie de novel·les escrites en aquest temps de reclusió, començant amb *Foc latent*, una història ambientada a la Barcelona de final del segle XIX, amb la burgesia catalana com a protagonista. El seu darrer títol és *L'olor del*

Clara Soley

mal, en el qual avança un poc més en el temps, fins el 1951 a Roma, per construir una novel·la de gènere, en què la intriga i la investigació tenen com a protagonista un trànsfuga ideològic sense escrúpols. Com veiem, les èpoques convulsives del segle XX s'han convertit en escenaris de la ficció més pura, sense que ja no sigui gaire necessari fer-ne una reflexió testimonial. En tot cas, malgrat que aquí el reflex social s'utilitzi més com a escenari que com a referent del mètode, Forrellad situa les seves obres entre les classes que ostenten el poder, ja siguin dirigents o sicaris, i encara que no hi aprofundeixi el lector també és testimoni de com són o aparenten ser els intersticis d'aquest control del poder.

Entremig de les classes crítiques i de les dirigents, però, hi ha una gran majoria silenciosa, que fins fa poc pensava que pertanyia a la utòpica classe mitjana, construïda fins a cert punt però enderrocada amb les primeres bufades de la crisi. Una altra forma d'abordar la realitat circumdant es troba en una certa literatura de la quotidianitat, que prova d'extreure imatges d'aquest context, temàtiques que no tenen per què ser crítiques o alligadoroses, però que a la seva manera transmeten no només el pols de la realitat, sinó també una visió estètica de les petiteses que conformen el caràcter humà. Clara Soley (1967)

Francesc Garriga-Barata

ha publicat el recull de narracions breus *Enemigues de l'ànima*, en el qual l'enveja i la tendresa, la ràbia i el desig, la por i l'esperança, surten reflectides a través de retratar el caràcter i els costums que ens identifiquen com a gent d'un temps i un espai compartits. Tot i ser un recull de contes, la crítica n'ha destacat la unitat amb què han estat tractats per l'autora.

Més enllà dels autors d'arrel local, la narrativa disposa a Sabadell de dos aparadors en forma de premi que, tal com passa amb el Parc Taulí de poesia, es mantenen en actiu, de moment un bon senyal de salut literària. El més ben dotat és el Premi Sant Joan Unnim, que el 2011 ha recaigut en Andreu Martín (Barcelona, 1949), un veterà de la narrativa especialista en novel·la negra i de misteri, que amb el sabadellenc Francesc Riera ha escrit una de les nissagues novel·lístiques més populars (el detectiu adolescent *Flanagan*), i que en solitari es dedica de fa anys a bastir una trajectòria sòlida sense moure's gaire dels paràmetres genèrics que coneix, però dotant-los d'una patina de qualitat, com és el cas de *Cabaret Pompeya*. Com passa amb Forrellad, Martín retrocedeix temporalment, en aquest cas als anys vint, per retratar la Barcelona popular de l'època del pistolerisme, l'anarquisme i el Paral·lel. L'altre premi, el Pere Quart d'humor i sàtira, tal com passa amb el de poesia, també es concedeix a

Fundació
BancSabadell

GS Comunicació Gràfica

E08203 SABADELL
Cabanyes, 8
Tel 937 120 520
Fax 937 120 579

Tel.: 93 586 22 20

Jordi Solé i Josep-Ramon Bach

finals de desembre. En l'edició del 2010 guanyà Carles Porta (Vila-sana, 1963) amb *El club dels perfectes*, un canvi de registre sorprenent en el periodista que amb *Tor* va provar d'esclarir un dels casos més foscos de la crònica negra dels Pirineus. Ara ironitza sobre les dietes i les cures de les malalties de la contemporaneïtat, a través de la trobada d'un grup de personatges en un hotel spa de la Costa Brava. Com en el cas de Clara Soley, Porta se centra en els aspectes més quotidians dels seus personatges per fer un retrat i prendre el pols a la gent del seu temps, a l'espera de desvetllar alguns somriures, desmitificar alguns aspectes i fer-nos repensar algunes certeses.

El vers pervers

Enguany s'han commemorat els vint-i-cinc anys del traspàs de Joan Oliver, *Pere Quart*, el poeta més reconegut de la nostra ciutat, però per sort no pas l'únic. La tirada dels sabadellencs pel vers és ben evident, especialment per les seves formes més transgressores, sobretot tenint en compte el reconeixement que els darrers anys han obtingut i segueixen obtenint tota una sèrie d'autors encapçalats per Feliu Formosa i Antoni Clapés. Així, Josep-Ramon Bach (1946), mesos després de *El laberint de Filomena* (Proa), presenta *L'enunciat* (Labreu edicions), un peculiar llibre d'aforismes on el poema esdevé una frase en què l'autor concentra reflexió, ironia i una visió particular i intransferible del fet de viure i del fet d'escriure: "El poema és la llavor d'una flor immarcesible". Francesc Garriga-Barata (1932) torna amb *Ragtime* (Labreu edicions), on segueix polint la proposta que ha anat desenvolupant els darrers anys, sobretot des que als anys noranta prengué amb força el seu treball després d'uns anys a la marginalitat literària. Només cal dir que entre *Paraules cap al tard* i *Els colors de la nit* passen tretze anys. Ara, l'essencialisme poètic de Garriga-Barata és molt ben considerat per la crítica i, com en el cas de Bach, una editorial jove i atractiva, Labreu, que aposta en la seva col·lecció Alabatre per autors originals i trencadors, li ofereix aixopluc amb el plaer de donar cabuda

a un dels referents dels autors de nova fornada que hi publiquen. D'aquesta manera el seu catàleg esdevé un saludable exercici de conjugació generacional. El fet que dos autors sabadellencs hi coincideixin en un període de temps tan breu ens pot donar la mesura de la producció poètica dels versaires de la nostra ciutat.

Tanmateix, la poesia no és res sense un ressò més enllà del paper, que també intenti cercar el públic per altres vies més visibles. Els darrers temps, a tot Catalunya han proliferat els festivals poètics, en què es reciten versos, i que apleguen molt més públic del que es podria imaginar. La gent vol sentir paraules belles, però també reflexives i escruixidores. Des del 2001, un grup de poetes autoanomenats Papers de Versàlia (Marcel Ayats, Josep Gerona, Esteban Martínez, Quilo Martínez i Josep M. Ripoll) treballen en diferents iniciatives per promoure la creació i la difusió

poètiques, entre les quals hi ha el Recital poètic de Festa Major. L'any 2010 van culminar el projecte de les *plaquettes* col·lectives d'aparició trimestral, vint-i-sis números on han reunit la producció d'un gran nombre de creadors que hi col·laboraven desinteressadament. Ja sigui per la disminució de recursos públics per a l'ajuda artística, ja sigui per la necessitat personal d'iniciar nous projectes engrescadors, el 2011 han presentat *Rainer Maria Rilke*, primer número d'una col·lecció anomenada Quaderns de Versàlia. Es tracta d'un projecte ambiciós, de maduració més lenta, que consisteix en la redacció d'exemplars monogràfics al voltant d'una personalitat literària, oferint crítica (articles i reportatges) i creació (traduccions de textos inèdits, textos propis inspirats en l'autor). Altra vegada els amics de Papers de Versàlia ho conceben com un projecte participatiu i obert, convidant diverses personalitats a participar-hi, i oferint un producte coral i polifònic. D'altra banda, un dels seus components, el xilè d'adopció sabadellenca Quilo Martínez, ha publicat a la col·lecció Zona blanca un poemari anomenat *Para quedar en paz*, en què trobem una poesia propera i a la vegada elegiaca.

És evident que la literatura, impresa o verbalitzada, és un element de difícil control: malgrat totes les contradiccions (una baixa taxa de lectors, una crisi econòmica inaudita, l'aparició de les noves tecnologies, etc.), manté una mala salut de ferro i cada any s'editen gran quantitat de llibres. D'aquí que l'article present hagi pogut deixar de banda altres noms, gèneres i subgèneres. Sense anar gaire lluny, a Sabadell s'ha cuit els darrers anys una molt bona fornada d'escriptors i escriptores de l'àmbit infantil i juvenil (Antoni Dalmases, Anna Tortajada, Meritxell Martí...), sense oblidar el teatre o l'òpera, més enllà dels intèrprets. Esperem que cap crisi econòmica retalli les ganes i les idees dels nostres creadors i creadores.